

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

ISSN 1303-5746

JOURNAL OF
FACULTY OF THEOLOGY
ISTANBUL UNIVERSITY

Sayı/Number: 33

Yıl/Year: 2015

Basım Yılı: 2016

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ (İÜİFD)
JOURNAL OF FACULTY OF THEOLOGY ISTANBUL UNIVERSITY (JFTIU)

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Adına Sahibi / Owner on Behalf of Faculty
of Theology of Istanbul University
Murteza Bedir (Dekan/Dean)

Editör / Editor
Hüseyin Hansu

Yardımcı Editör / Co-Editor
Mustafa İsmail Bağdatlı

Yayın Sekreteri / Editorial Secretary
Ahmet Aydın

Bölüm Editörleri / Section Editors

Şükrü Özen
Abdullah Tırabzon
Abdülhameed Majeed
Ayşe Zişan Furat
Veysel Kaya
Ali Öztürk

Son Okuma / Redaction

Bünyamin Ayçiçeği
Reyhan Çorak
Mustafa Özağaç

Danışma Kurulu / Advisory Board

Abdurrahman ACAR (Prof.Dr.), Rahim ACAR (Prof.Dr.), Alparslan AÇIKGENÇ (Prof.Dr.), Muhsin AKBAŞ (Prof.Dr.), Yasin AKTAY (Prof.Dr.), Mehmet AKKUŞ (Prof.Dr.), Halis ALBAYRAK (Prof.Dr.), Recep ALPYAĞIL (Doç.Dr.), Ramazan ALTINTAŞ (Prof.Dr.), Abdüsselam ARI (Doç.Dr.), Ali ARSLAN (Prof.Dr.), Zeki ARSLANTÜRK (Prof.Dr.), Nevzat AŞIK (Prof.Dr.), Muhammed ABAY (Yrd. Doç.Dr.), Mahmut AY (Yrd.Doç.Dr.), İrfan AYCAN (Prof.Dr.), Hidayet AYDAR (Prof.Dr.), İbrahim Hakkı AYDIN (Prof.Dr.), Ömer AYDIN (Prof.Dr.), Yaşar AYDINLI (Prof.Dr.), Osman AYDINLI (Prof.Dr.), Fahmettin BAŞAR (Prof.Dr.), Vahdettin BAŞÇI (Prof.Dr.), İrfan BAŞKURT (Doç.Dr.), Kemal BATAK (Doç.Dr.), Abdülaziz BAYINDIR (Prof.Dr.), Mehmet BAYRAKDAR (Prof.Dr.), Bayraktar BAYRAKLI (Prof.Dr.), M.Faruk BAYRAKTAR (Prof.Dr.), Mürteza BEDİR (Prof.Dr.), Ramazan BİÇER (Prof.Dr.), Nahide BOZKURT (Prof.Dr.), Ömer BOZKURT (Yrd.Doç.Dr.), H.İbrahim BULUT (Doç.Dr.), Kerim BULADI (Doç. Dr.), Mehmet BÜYÜKDERE (Prof. Dr.), Yılmaz CAN (Prof.Dr.), Hasan CİRİT (Doç.Dr.), İsmail ÇALIŞKAN (Prof.Dr.), İlyas ÇELEBİ (Prof.Dr.), Mehmet ÇELİK (Prof. Dr.), Yakup ÇİÇEK (Prof.Dr.), Mehmet DALKILIÇ (Prof.Dr.), Muhsin DEMİRCİ (Prof.Dr.), Kürşat DEMİRCİ (Doç.Dr.), İsmail DEMİREZEN (Doç.Dr.), Abdülkadir DONUK (Prof.Dr.), Recai DOĞAN (Prof.Dr.), İbrahim Kafi DÖNMEZ (Prof.Dr.), Ali DURUSOY (Prof.Dr.), Yaşar DÜZENLİ (Prof.Dr.), Feridun M.EMECEN (Prof.Dr.), İzzet ER (Prof.Dr.), Ali ERBAŞ (Prof.Dr.), Hüsamettin ERDEM (Prof.Dr.), Mustafa ERDEM (Prof.Dr.), Ayşe Zişan FURAT (Doç.Dr.), Necmettin GÖKKIR (Doç.Dr.), Bilal GÖKKIR (Doç.Dr.), Musa Kazım GÜLÇÜR (Yrd.Doç.Dr.), Zekeriya GÜLER (Prof.Dr.), Sıtkı GÜLLE (Prof.Dr.), Hacı Mehmet GÜNAY (Prof.Dr.), Osman GÜNER (Prof.Dr.), Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU (Prof.Dr.), Abdurrahman HAÇKALI (Prof.Dr.), Ömer Faruk HARMAN (Prof. Dr.), Hüseyin HANSU (Doç.Dr.), Dursun HAZER (Prof.Dr.), Hayati HÖKELEKLİ (Prof.Dr.), Davut HUT (Dr.), M.Zeki İŞCAN (Doç. Dr.), Abdullah KAHRAMAN (Prof.Dr.), İsmail KARA (Prof.Dr.), Mustafa KARA (Prof.Dr.), N.Ünal KARASLAN (Prof.Dr.), Faruk KARACA (Prof.Dr.), Ahmet KAVAS (Prof.Dr.), Mahmut KAYA (Prof.Dr.), Fahri KAYADİBİ (Prof.Dr.), Ziya KAZICI (Prof.Dr.), Bilal KEMİKLİ (Prof.Dr.), İmaduddin Khalil (Prof.Dr.), A.Saim KILAVUZ (Prof.Dr.), Recep KILIÇ (Prof.Dr.), Sadık KILIÇ (Prof.Dr.), Celal KIRCA (Prof.Dr.), Abdullah KIZILCIK (Doç.Dr.), Ferhat KOCA (Prof.Dr.), Hasan KURT (Prof.Dr.), Saffet KÖSE (Prof.Dr.), Yaşar Abit KOÇAK (Prof.Dr.), Mustafa KÖYLÜ (Prof.Dr.), Zekeriya KURSUN (Prof.Dr.), İlhan KUTLUER (Prof.Dr.), Bekir KUZUDİŞLİ (Doç. Dr.), Talip KÜÇÜKCAN (Prof.Dr.), Muhtinin MACİT (Doç.Dr.), Yurdağül MEHMETOĞLU (Prof.Dr.), Ahmet Yaşar OCAK (Prof. Dr.), Hakan OLGUN (Doç.Dr.), Mesut OKUMUŞ (Prof.Dr.), Reşat ÖNGÖREN (Prof.Dr.), Hakkı ÖNKAL (Prof.Dr.), Abdülkerim ÖZAYDIN (Prof.Dr.), Tahsin ÖZCAN (Prof.Dr.), Abdurrahman ÖZDEMİR (Prof.Dr.), Metin ÖZDEMİR (Prof.Dr.), Mehmet ÖZDEMİR (Prof.Dr.), Mehmet ÖZKARCI (Prof.Dr.), Mevlüt ÖZLER (Prof.Dr.), Haneî PALABYIK (Prof.Dr.), Hüseyin PEKER (Prof. Dr.), Selahattin POLAT (Prof.Dr.), Mehmet Saffet SARIKAYA (Prof.Dr.), Hüseyin SARIOĞLU (Prof.Dr.), A.Nedim SERİNSU (Prof. Dr.), Burhanettin TATAR (Prof.Dr.), Mustafa TAHRALI (Prof.Dr.), Mustafa TEKİN (Doç.Dr.), Nihat TEMEL (Prof.Dr.), Mustafa Zeki TERZİ (Prof.Dr.), Nuri TINAZ (Doç.Dr.), Kasım TURHAN (Prof.Dr.), Süleyman TULUCU (Prof.Dr.), Talip TÜRCAN (Prof.Dr.), Osman TÜNER (Prof.Dr.), Mustafa USTA (Prof.Dr.), Mazlum UYAR (Prof.Dr.), Yavuz ÜNAL (Prof.Dr.), İsmail Safa ÜSTÜN (Prof. Dr.), İsmail YAKIT (Prof.Dr.), Ahmet YAMAN (Prof.Dr.), Cafer Sadık YARAN (Prof.Dr.), Metin YASA (Doç.Dr.), Davut YAYLALI (Prof.Dr.), Nesimi YAZICI (Prof.Dr.), Hüseyin YAZICI (Prof.Dr.), Adem YERİNDE (Doç.Dr.), Yavuz YILDIRIM (Yrd.Doç.Dr.), Ali YILMAZ (Prof.Dr.), İsmail YİĞİT (Prof.Dr.), A.İhsan YİTİK (Prof.Dr.), Metin YURDAGÜR (Prof.Dr.), Ahmet YÜCEL (Prof.Dr.),

Yönetim Yeri / Administration Place

İskenderpaşa Mahallesi, Horhor Caddesi, Kavalalı Sokak, No:1 A-Blok 34080 Fatih/İstanbul.
Tel: (212) 532 60 20, Faks: (212) 532 62 07, e-posta: ilhdergi@istanbul.edu.tr

İÜİFD yılda iki sayı olarak yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.
İÜİFD'de yayımlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları İÜİFD'ye ait olup, izinsiz olarak kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınmaz.

JFTIU is a biannual peer reviewed international journal.

Legal and scientific responsibility of the published articles belong to the author.

All rights of the published materials belong to JFTIU. These materials cannot be republished, duplicated or moved to an electronic environment partially or completely without permission.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

OSMANLI DÖNEMİ FENER RUM PATRİKLERİNİN SEÇİMİ /
THE ELECTIONS OF THE PHANAR PATRIACHS IN THE OTTOMAN PERIOD

Salih İnci
9-58

ADLİ PSİKİYATRİNİN VERİLERİ İŞİĞİNDA DİNİ SORUMLULUKLARA PSİKOLOJİK
BAKIŞ / PSYCHOLOGICAL VIEW TO RELIGIOUS RESPONSIBILITIES, IN THE LIGHT OF
THE FORENSIC PSYCHIATRIC DATAS

Ümit Horozcu
59-96

TEK PARTİ DÖNEMİNDEKİ BAZI DİNÎ YAYINLARIN YASAKLANMA SEBEPLERİ /
THE REASONS OF PROHIBITION OF SOME RELIGIOUS PUBLICATIONS IN THE
SINGLE PARTY ERA

Kamil Coştu
97-122

HASAN BASRİ ÇANTAY'IN "KUR'ÂN-I HAKÎM VE MEÂL-İ KERÎM" İSİMLİ ESERİNDE
TASAVVUFÎ YORUMLAR / SUFI INTERPRETATIONS IN HASAN BASRI ÇANTAY'S
"KUR'ÂN-I HAKÎM VE MEÂL-I KERİM"

Mahmud Ay
123-146

İMAM HATİP ORTAOKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖÇRETMENLERİN DİSİPLİN
PROBLEMLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ / THE OPINIONS OF TEACHERS
WORKING IN IMAM HATIP SECONDARY SCHOOLS ABOUT DISCIPLINE PROBLEMS

Mustafa İsmail Bağdatlı
147-166

ISAAC MAYER WISE: AMERİKAN REFORM YAHUDİLİĞİNİN KURUCUSU /
ISAAC MAYER WISE: THE FOUNDER OF AMERICAN REFORM JUDAISM

Mahmut Salihoglu
167-178

KADINLARIN CEMAATLE KILINAN NAMAZLARA İŞTİRAKİ VE NAMAZLARININ
EDASI / WOMEN'S ATTENDANCE TO THE CONGREGATIONAL PRAYERS AND THEIR
PERFORMANCE OF PRAYERS

Abdullah Tırabzon
179-204

DOĞRUDAN SATIŞ YÖNTEMLERİNDEN ÇOK KATLI PAZARLAMA (NETWORK MARKETING) VE FİKHÎ DEĞERLENDİRMESİ / MULTI-LEVEL MARKETING AS A METHOD OF DIRECT SELLING FROM THE POINT OF ISLAMIC JURISPRUDENCE

Abdullah Durmuş
205-228

الاتجاه السياسي في تفسير المنار (عرض وتحليل لمجموعة من القضايا السياسية)

POLITICAL DIRECTION IN AL-MANAR INTERPRETATION (DISCUSSION AND ANALYSIS FOR A GROUP OF POLITICAL ISSUES)

Odeh Abdullah / Mahmoud Sallom
229-258

**TOPLANTI, SEMPOZYUM, ÇALIŞTAY /
MEETING, SYMPOSIUM, WORKSHOP**

“Şîa ve Hadis” Paneli,
(Bilim ve Sanat Vakfı Medeniyet Araştırmaları Merkezi, 18 Nisan 2015)

Seyit Ali Güşen
259-266

Osmanlı Kitap Kültürü: Cârullah Efendi Sempozyumu
(İlmi Etüdler Derneği, 15 Şubat 2015)

Rumeysa Nurdan Akyüz
267-271

KİTAP DEĞERLENDİRMESİ / BOOK REVIEW

Ahmet Selahaddin Bey, Kabe Yollarında: Surre Alayı Hatıraları, haz. İsmail Kara, Yusuf Çağlar (İstanbul: Dergah Yayınları, 2015), 206 s.

M. Talha Çiçek
272-276

Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Yakın Tarihimizin Belgesi 1908-1925 Sırâtmüstakîm Mecmuası

Reyhan Çorak
277-286

Osmanlı Kitap Kültürü: Cârullah Efendi Sempozyumu (İlmi Etüdler Derneği, 15 Şubat 2015)

Osmanlı Kitap Kültürü Cârullah Efendi Sempozyum'u 14 Şubat 2015 tarihinde İLEM'de gerçekleştirildi. Sempozyum, proje yürütücüsü Berat Açıl'ın, projenin amacını ve sürecin işleyişini anlatan konuşmasıyla başladı. Açıl'dan sonra İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Murteza Bedir yazma eserlerin önemine vurgu yapan konuşmasını gerçekleştirdi. Bedir'in konuşmasından sonra İLEM Yönetim Kurulu başkanı Yrd. Doç. Dr. Lütfi Sunar'ın takdimiyle başkanlığını Doç. Dr. Abdülhamit Kırmızı'nın yürüttüğü ilk oturum başladı.

Oturumun ilk konuşmacısı olan İstanbul Şehir Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden Yrd. Doç. Dr. Berat Açıl, İslâm'da ve Osmanlı'da kitap kültürüne dair sunumunu yaptı. Açıl sunumunda, kitap kültürü çalışmalarından, İslâm ve kitap, İslâm ve yazı arasındaki ilişkiden, Osmanlı'daki kitap kültürü sürecinden, matbaayla gelişen kitap kültüründen bahsetti. Oturumun ikinci konuşmasında İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden Yrd. Doç. Dr. İbrahim Halil Üçer, İslâm düşünce geleneğinin metinsel sürekliliği ve yazı kültürünü ele aldı. Konuşmasını üç bölümde ele alan Üçer, ilk olarak İslâm düşünce geleneğinin teşekkülü ve kendisini idraki açısından yazının nasıl algılandığı ve nasıl değerlendirildiği sorusuna cevap verdi. İkinci olarak kültür tarihi açısından İslâm'ın ilk dönemlerini dikkate alarak yazı, bilgi ve dil ilişkisini değerlendirdi. Son olarak Osmanlı kitap kültürü ve Cârullah Efendi'nin okuma pratikleri, yazma eserlerin doğasıyla ilgili konuşmasını yaparak tamamladı. Bu oturumdaki üçüncü konuşmayı Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku Anabilim Dalı'ndan araştırma görevlisi Muhammed Usame Onuş gerçekleştirdi. "Muhibb-i Kütüb Bir Osmanlı Âlimi: Veliyüddin Cârullah Efendi" adlı konuşmasında Cârullah Efendi'nin eserlerine düştüğü notlarından hareketle hayatını

ele aldı ve ulaşılabilen eserleri hakkında malumatlar verdi. Carullah Efendi'nin Osmanlı döneminde klasikleşen eserlerin neredeyse tamamını okumuş olduğu ve bu eserlerin bazılarında şerh, bazılarında da haşiye yazdığını belirtti. Son olarak muhtelif yerlerde kadılık görevinde bulunmasına rağmen mantık, belagat, kelim ve felsefe gibi ilimlerde daha çok eserler vermesinden harekete fıkihtan çok akli ilimlere zaman ayıran bir müderris kimliği olduğuna dikkat çekti. Bu sunumdan sonra tüm oturum konuşmacılarına yönelik soru- cevap kısmına geçildi.

Yrd. Doç. Dr. Necmettin Kızılkaya'nın başkanlığını yürüttüğü ikinci oturumun ilk konuşmasını Dr. Pehlül Düzenli gerçekleştirdi. "Bir Osmanlı Fakihi Olarak Cârullah Efendi ve Fıkıh Notları" adlı konuşmasında Düzenli, Cârullah Efendi'nin kişisel hayatı ve yaşadığı döneme dair notları, sahip olduğu literatür bilgisi ve buna verdiği önem, bilginin güvenilirliğini gözetmesi, eleştirdiği görüşler ve eleştiri kültürü, okuduğu eserlere yaptığı katkılar, şer'î ilimlerdeki bilgi birikimi hususları üzerinde durdu. İkinci oturumun ikinci konuşmacısı olan Fatih Sultan Vakıf Üniversitesi Tarih Bölümü'nden araştırma görevlisi Sami Arslan, "Çeperdeki Hayat: Der-Kenâr'ın Doldurduğu Boşluk" adlı tebliğini sundu. Bu sunumda derkenar notlarının yazma eser terminolojisi açısından değerlendirilmesi ve Cârullah Efendi'nin tasavvufa olan ilgisi, kitap algısı ve entelektüel birikimi üzerinde durulmakla birlikte kütüphanesine ve bu kütüphanede bulunan kitaplarına ilişkin değerlendirmelerde de bulunuldu. Cârullah Efendi'nin derkenar notlarının diğer eserlerdeki derkenar notlarından farkının, Cârullah Efendi'nin notlarının sonunda kendi imzasının bulunması olduğuna da işaret edildi. Cârullah Efendi, bir kitabın nasıl okunması, anlaşılması ve değerlendirilmesi gerektiği hususlarına derkenar notlarında yer vermiş; kitabı yalnızca kendi için değil kendisinden sonrakiler için de okuduğuna dikkat çekilmiştir. İkinci oturumun son konuşmasını Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Yrd. Doç. Dr. Ali Benli "Cârullah Efendi'nin Arapça Sarf-Nahiv ve Belağat Kitapları Üzerine Aldığı Notlar Hakkında Bir Değerlendirme" başlıklı sunumuyla gerçekleştirdi. Cârullah Efendi'nin kitapları üzerinde onları muhtevalarına, nüshalarının tavsifine, müelliflerinin hayatlarına ve eserlerine, literatüre dair bilgiler içeren birçok not aldığını, bu notların bizzat kendisine ait

olduğunu ise pek çoğunun sonunda bulunan işaret ve açıklamalar sayesinde ayırt edilebildiğini belirtti. Benli, Cârullah Efendi'nin derkenar notlarından nitelik ve nicelik bakımından dil ve belağat sahasına özel bir merakı olduğu ve dolayısıyla bu alanda derin bir bilgi birikimine sahip olduğu sonucuna varılabileceğini ileri sürdü. Son olarak Cârullah Efendi'nin okuduğu kitapları bir geleneğin parçası olarak gördüğünü ve karşılaştırmalı okumalar neticesinde bunlardaki iddia ve itirazları sağlam bir zemine oturtmaya çalıştığı vurgusunda bulundu.

Üçünü oturum Mardin Artuklu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Ana Bilimsel araştırma görevlisi Tuba Nur Saraçoğlu'nun "Siyer ve Tarih Notlarında Cârullah Efendi: Okur, Kadı, Biyograf" adlı sunumuyla başladı. Sunumuna Cârullah Efendi'nin ulaşılabilen eserleri hakkında genel bilgi vererek başlayan Saraçoğlu, Osmanlı kültüründe siyer metinlerinin mecrası ve macerasına değinip son olarak Cârullah Efendi'nin bir okur, kadı ve biyograf olarak aldığı notlardan hareketle kitap kültürüne dair tespitlerini açıkladı. Saraçoğlu, medrese, tekke, camii, şahsi kütüphaneler ve okuma meclislerinde kitaplar etrafında kurulmuş halkalarda şifahi ve kitabi kültürün iç içe ilerlediğinin görüldüğünü değindi. Bu sunumda Cârullah Efendi'nin kitaplarının çoğunu notlandırarak hem kendi devrinde hem de sonraki dönemlerde ilgiyle takip edilecek bir koleksiyon oluşturduğu ortaya kondu. Bu oturumdaki ikinci sunumu "Veliyüddin Cârullah Efendi'nin Biyografisini Hadis Kitapları Üzerinden Okumak" adlı tebliği ile Trakya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Yrd. Doç. Dr. Abdullah Taha İmamoğlu gerçekleştirdi. İmamoğlu, Cârullah Efendi'nin hadislerle ilgili eserlerinin ilk sayfalarında itikadî meselelerle ilgili hadisleri not etmiş olmasını, itikadî rivayetler hakkında özel bir ilgisinin bulunduğu şeklinde yorumladı. Cârullah Efendi'nin notlarında dikkat çeken diğer bir hususun ilk sayfada yer alan dua cümleleri, beyitler ve bazı çetrefilli meselelere dair zikredilen kayıtlar olduğunu ekledi. Konuşmacıya göre notlarda öne çıkan hususlardan bir diğeri de Cârullah Efendi'nin kitabı okuyup önemli gördüğü yerlere dikkat çekmesi ve kendinden sonra gelecek ilim yolcularını kitabı hakkında bilgilendirmesidir. Bunun yanında İmamoğlu'na göre derkenarlar üzerinden çıkarılacak diğer bir sonuç, Cârullah Efendi'nin başka müelliflere ait bazı kitap-

lara dair verdiği bibliyografik bilgiler ve eserlerin üzerinde yer alan temellük kayıtlarıdır. İstanbul Şehir Üniversitesi İslamî İlimler Fakültesi'nden Yrd. Doç. Dr. Özgür Kavak, "Derkenar Notlarından Haşiyeye Bir Fıkıh Metninin Serencâmı: Cârullah Efendi'nin *Câmiü'r-rumûz* Haşiyesi" adlı tebliğiyle üçüncü sunumu gerçekleştirdi. Notların ehemmiyet arz ettiği alanların başında otobiyografi inşasının gelmekte olduğunu ileri süren Kavak, ayrıca bu notların değişik disiplinlerin tarihine, hoca-talebe ilişkilerine, eserlerin telif- süreç ve tarihlerine, şerh- haşiyeye bağlamında birbirleriyle olan ilişkilerine dair malumatlar içerdiğini belirtti. Kavak ayrıca, notlar vesilesiyle Cârullah Efendi'nin zihninde telif, tedvin, cem', itmâm, istinsah gibi yazım yollarıyla muhtasar, şerh, haşiyeye gibi telif formlarının yanında farklı bir yazım kategorisi olarak "tertib" ismi verilen bir faaliyet alanında yer aldığı ve "mürettib" tarafından kaleme alınan metinlere ayrı bir ehemmiyet verdiğini ileri sürdü. Bununla birlikte, muhtevaya bakıldığı zaman Cârullah Efendi'nin temel ilgi alanlarından birini teşkil eden fıkıh ilminde, 18. Yüzyılda yetmişmiş bir Osmanlı âliminin hemen hemen tüm birikimini sergilediği hususuna dikkat çekti. Son olarak Özgür Kavak sunumunda bu notların özellikle mantık ilmiyle ilgilenen ve bu ilmi evrensel bir ilim olarak gören Cârullah Efendi örneğinde Osmanlı kadı ve müderrislerinin İslamî ilimler dışındaki ilimlerle irtibatı açısından önemli veriler içermekle birlikte Osmanlı medreselerinin belli bir dönemden sonra bir zihni tutulma yaşadığı ve akli ilimlerle dini ilimler arasına mesafe koyduğu şeklindeki genel geçer iddiaların sorgulanması gerektiğini ortaya koydu. Üçüncü oturumun son konuşmasını McGill Üniversitesi İslam Araştırmaları Enstitüsü'nde doktora öğrencisi olan Hasan Umut "Bir Bilim Tarihçisi" Olarak Veliyüddin Cârullah Efendi" adlı tebliğiyle gerçekleştirdi. Cârullah Efendi koleksiyonunda yer alan teorik astronomi, aritmetik ve geometri kategorisinde tasniflenmiş kitaplara düşülen notların genel bir değerlendirmesini sunan Umut, bu eserlerin koleksiyon içerisinde diğer alanlara nispetle daha küçük bir bölüm teşkil etmesine rağmen Osmanlı ve İslâm bilim tarihi açısından temsil değerinin yüksek olduğunu ifade etti. Konuşmacı, notların Cârullah Efendi gibi önemli bir figürün biyografik inşasına sunduğu katkıları göstermeye çalışmakla birlikte Osmanlı kitap kültürüyle bilim tarihi çalışmalarının birbirlerine yapacağı katkılara işaret etti. Özetle

Umut'a göre Cârullah Efendi bilhassa astronomiye bu alanda eser yazacak derecede ilgili ve vâkîf birisi olmakla birlikte astronomi eğitimi açısından Kâtip Çelebi'ye uzanan bir eğitim silsilesine mensup olması itibariyle şaşırtıcı bir şahsiyettir. Bu sunumla birlikte soru- cevap kısmına geçildi ve son oturum da nihayete erdi.

Oturumların ardından, etkinlik Dumlupınar Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bilal Kemikli'nin kapanış ve değerlendirme konuşmasıyla tamamlandı.

Rumeysa Nurdan Akyüz

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı,
İslam Tarihi Yüksek Lisans Öğrencisi.

